

bacions empordaneses de les Gavarres. Es tracta sens dubte del monument romànic més antic de les Gavarres.

A partir del final de la guerra dels remences (1846), però sobretot al llarg del segle XVIII, és quan hi ha un creixement i renovació de les masies lligat al creixement econòmic de l'explotació agrària, ramadera i forestal. A les Gavarres propicià aquesta expansió l'explotació del suro, que s'inicià vers mitjans XVII, i el creixement de les viles industrials situades als peus del massís.

La creixent ocupació humana arriba fins als vols de l'any 1920. A partir d'aleshores s'inicià la decadència i despoblació dels massís. Cal tenir present, però, que les Gavarres aquests anys encara atreien mà d'obra temporera. Aquest procés de despoblació, que es va iniciar a les masies en més males condicions, s'accentua sobretot a partir dels anys 50, fruit de la pèrdua d'interès per als productes del bosc i els canvis en general de la societat. A la zona a més tingueren importància dos fets més: el turisme i la competència amb el suro procedent d'indrets més llunyans.

A part d'aquest patrimoni també l'aprofitament tradicional dels recursos naturals ens ha deixat elements molt importants de patrimoni.

De l'aprofitament de l'aigua en tenim vestigis a partir del gran nombre de fonts, rescloses i restes d'antics molins. Els destins d'aquests aprofitaments eren pel propi consum humà, el rec dels horts, la força motriu per a molins fariners i la producció de glaç. Aquest darrer, que tingué força importància entre els segles XVII i XIX, necessitava

conservar el glaç en profunds pous, dels quals en resten avui encara importants mostres. Al massís de les gavarres, cap a la vessant empordanesa (més obaga) hi hagueren alguns masos importants per la fabricació del glaç i que encara avui en conserven els pous: el pou de la font d'en Salomó, el del mas del Pou del Glaç, el del mas del Molí d'en Ribes, tots ells prop del Daró.

Altres aprofitaments i treballs es produïren sobre la riquesa mineral dels massissos, tals com l'extracció de galenes, les pedreres, els forns de vidre i de calç. D'aquests forns també se'n troben encara avui força ben conservats. Forns de calç es troben cap a les vores dels massís de les Gavarres, en els llocs on domina la pedra calcàrea. La concentració més important es troba a la zona de Fonteta-Peralta, on hi han localitzats

13 forns. Els forns de vidre estan situats a la zona més interior del massís on domina la pedra silícica.

Tot aquest procés històric ens ha deixat, tal com hem anat veient un patrimoni cultural molt important. Junt a la situació de marginalitat i poc respecte en que es troben les Gavarres i l'Ardenya, tal com vam veure en l'article anterior de la revista El Celrà, no és d'estranyar la situació d'abandó en que també es troba gran part d'aquest patrimoni arquitectònic cultural. hi ha un gran nombre de masos de molt interès arquitectònic, ermites, castells, monestirs, així com també restes de pous de glaç, antics molins, etc. que es troben en estat de total abandó, altres en ruïnes i alguns que fins i tot han desaparegut.

Constatem per tant altra vegada la necessitat que

hi ha de gestionar aquests massissos globalment. Cal compaginar la protecció del medi natural amb la protecció també d'aquest medi cultural tan important i valuós que es troba en un estat de tanta marginalitat. I tot això cal a més fer-ho compatible amb el desenvolupament socio-econòmic de la població que hi viu. Això vol dir, en altres paraules, que hi ha d'existir un òrgan de gestió que vetlli per aquest equilibri, protecció i desenvolupament. A Catalunya la millor fórmula que tenim perquè això sigui una realitat és la de crear un Parc Natural per tot el conjunt de les Gavarres.

Empar Vaqué

Presidenta de l'Associació dels Amics de les Gavarres i l'Ardenya

